

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Noembre
1865.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a. lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nu
9

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domni corespundinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
I.

CUPRINSULU: Epiclesea liturgiilor grec. si orient., si canonulu consecrării din mis'a latina. — Reflectari la „Viéti'a lui Isusu“ scrisa de Renan (finea). — Actele duoru sínóde diocesane romanesce gr. cat. (urmare). — A trei'a serbatóre anuala de deschidere a gimnasiulu rom. „franciscu iosefianu“ din Naseudu. — Corespundintie: (Iesvinu: litia besericésca, ajutórie pentru beseric'a gr. c. din fondulu religiunariu. Oradea-mare: munificentia episcopésca.) — Statistic'a gimnasiulu romanu gr. c. beusianu. — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Epiclesea liturgiilor grec. si orient., si canonulu consecrării din mis'a latina.

In scienti'a liturgica abia de va fi vreo problema mai frementatóri'a de creeri, mai grea de deslegatu, decâtu epiclesea seu invocarea Spiritulu s., v. s. d. acea rogatiune din liturgiele grece si orientali, ce urmédia nemidlocitu dupa actulu consacraréi liturgice, si prin care preotulu invóca Spiritulu s. preste darurile eucharistice, cá se-le binecuvente si se-le santiésca. Mai alesu de la reapucarea incercarilor de a reuni besericéle apuséna si resariténa încependu multí corifei ai scientieloru teologice si-au sfermatu in decursulu timpuriloru capulu cu descurearea si delaturarea dificultatiloru, ce provinu din laudat'a rogatiune fácia cu credinti'a catolica, care tiene, cá prefacerea proaducerei seu a daruriloru panéi si a vinulu in trupulu si sangele Mantuitorulu Isusu Christosu se templa prin cuvintele domnesci „acést'a este trupulu meu, acést'a este sangele meu.“ Nesuinti'a interpretiloru liturgici a produsu preste totu desluciri puçinu indestulitórié si nimerite, ba uneori chiaru si injurióse si nedrepte pentru o parte ori pentru alt'a; eara alti esgeti liturgici, anumitu din castrele protestantiloru si ale altoru inimici ai besericéi catolice, neaflandu epiclesea in canonulu misei latine intogm'a cá in liturgiele resaritului, nu se sfiira deací a acúsá beseric'a de nefidelitate intru padírea si pastrarea depusetulu domnediescu alu credintiei, cáscumu beseric'a catolica a Romei ar fi interpolatu liturgi'a sa, scotiendu dintr' ins'a epiclesea vechia, si astfelu ar fi mutilatu si ciungaritu actulu celu de capetenia alu cultulu domnediescu si inca in partea lui cea mai esintiala. — Se vede dara din acestea insemnatarea teologica-liturgica de frunte a intrebarei presente in generalu, eara in specialu insemnatarea ei pentru preotulu crestinu, pentru carele e in gradu inaltu de lipsa, cá dinsulu functiunile sale de tóte dílele la altariu se le implínésca nu numai intr' unu tipu mechanicu, ci cu o intielegere cátu mai profunda a acelor'a; se vede inse totodata si meritulu celu mare a domnulu dr. Lud. Augustinu Hoppe, reginte alu seminariulu episcopescu din Braunsberg, carele (in opulu seu: Die Epiklesis der griechischen und orientalischen Liturgien und der römische Consecrationskanon, Schaffhausen 1864) inte-

resant'a problema o mai supuse inca odata unei analise amenunte si patrundiatórié, abatendu-se de la metodulu de pana acumu de a esplicá epiclesea si a-o impacá cu credinti'a besericéi, si indegetandu-ne altulu nou, seu mai bine scotiendu eara-si la lumina pre celu stravechiu, carele inse inca depre tempurile dinainte de evulu mediu s'a fostu datu cu totulú uitarei.

Onorati cititori ai „Sionulu romanescu“ si-voru fi aducundu aminte, cumca intr' unulu din numerii trecuti ne-amu fostu promisú, cá le-vomu aretá laudatulu opu mai in detaiu. Cu aceste venimú a ne-implini cuvintulu datu. —

Auctorulu in intruducere (pag. 1—18) dá unu conspectu istoricu alu desvoltarei cestíunei atátu in beseric'a gréca, cátu si la Latini si la protestanti.

Epiclesea deveni mai aitéasidatá obieptu de disputa teologica in sinodulu florentinu cu ocasiunea debateriloru asupr'a materiei eucharistiei. Pap'a Eugeniu IV. facundu-se atentu la rogatiunea epiclesei grecesci pofú deslucire de la Greci, cá cu ce tendintia recitédia dinsii acea rogatiune, si indeosebi déca o tienu dinsii seu ba de neaperata la form'a *esintiala* a consecrării? Deputatiunea seu cumu amu díce comisiunea Greciloru, compusa din metropolitii de Trapezuntu, Mitilene, Nice'a si Chiovi'a, respunse in 9 Iuniu 1439 Latiniloru: cumca beseric'a grécsca poterea transubstantiarei o ascrie cuvintelorú lui Christosu, eara in rogatiunea din intrebare se róga numai pentru participarea cu vrednicia si folositória a sacramentulu, in acél'asi tipu, precumu adaugu si Latiniu dupa consacraréa facuta rogatiunea „jube haec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum.“ Totu asemenea respunsu dede deputatiunea si intr' o convorbire privata cu pap'a, carele pretindea se se faca despre acést'a o dechiaratiune formala in decretulu unirei; Grecii inse refusara a face acést'a, cu aceea observare, cumca prin o astfelu de dechiaratiune numai cátu s'ar inferá beseric'a grécsca, cáscumu dins'a mainainte ar fi crediutu alta ce-va; se aretara inse gat'a a se respicá asupr'a cestíunei *cu gur'a* intr'o siedintia publica. Ast'a se si templá, dupa-ce in siedintiele din 16 si 20 Iuniu s'a cercetatu si desbatutu lucrulu cu deamenuntulu, in 5 Iuliu, in care dí Besarionu, archiepiscopulu Niceei, in numele parintiloru represintanti ai besericéi orientale dorit'a dechiarare o fece cu cuvintele: »Deórace de la toti dascalii besericéi,

ear mai vertosu de la preafericitul Ioanu g. d. a., care ne e precunoscutu, audiramu, cumca *cuventele Domnului sunt acele, cari muta si prefacu (transubstantiadia)* pana si vinulu in adeveratu trupulu si sangele lui Christosu, si cumca domnedieescile cuvente ale Mantuitoriului au *tota* puterea transubstantiarei, noi urmamu pre acelu preasantu doctoru si sentinti'a lui«. — Ce efectu a avutu acest'a si alte asemeni dechiarari, se scie. Parintii greci abia se intorsera de la conciliu la vetrele sale, si ur'a cea vechia intre ambe besericele dorere! eara-si se aprinse. Marcu Eugenicu, arhiepiscopulu Efesului, mai inmult punctele de certa intre amendoue besericele inca si cu epiclesea prin unu tractatu anumitu sub titulu „Cumca nu numai prin sunetulu cuventeloru Domnului se santiescu darurile domnedieesci, ci la rogatiunea si binecuventarea preotului de dupa acelea prin puterea Spiritului s.“ (vedi: „*Λειτουργία τῶν ἁγίων πατέρων*“, Parisu 1560, pag. 138), in care pre urm'a lui Nic. Cabasilas metropolitulu Tesaloniceii (1354) cuventele Domnului de o parte nu vase le privesca, decatu ca pre unu simplu *referatu istoricu* spre a ne aduce aminte fapt'a intemeiarei acestui sacramentu; ci de alta parte le recunosce totusi, nu incatu se recitedia decatra preotu ci incatu au fostu rostite de I. Christosu, o *potere complinitoria* (δύναμις τελεωτική), care putere inse numai prin rogatiunea preotului invocatoria de Spiritulu s. devine in stare de a opera. Semburele acestoru argumentari s'a potutu vedé si in asemenarea ce o fece Isidoru patriarchulu besericeii rusesci in sinodulu florent., carele vrendu a atribui epiclesei celu pucinu in legatura cu cuventele domnesci putere consecratória, dise, ca cuventele lui Christosu sunt oresicum sementi'a, care prin urmand'a invocare a Spiritului s. devine fructifera si efficace; incontr'a carei asertiuni invetiaturu dominicanu Ioanu Turcremata observà, ca cuventele Mantuitoriului n'au numai virtute si putere ne completa, ci sunt vorbire viua (sermo vivus), si cu provocare la cele mai emininti auctoritati din ambele beserice, la Ioanu Crisost., Ioanu Damasc., Ambrosiu si Augustinu, demustrà, precumca singuru si numai cuventele lui I. Christosu au putere de a consacrá. De aici numai unu pasiu a mai lipsitu pana la total'a negare si a acelei poteri complinitoria a cuventeloru domnesci, ceea ce s'a si templat in sinodulu episcopiloru resariteni adunatu in Ierusalimu in 1672, unde se primi cartea simbolica a besericeii orientale, intitulata „Marturisirea ortodocsa a besericeii resaritene“ si compusa de Petru Movil'a, metrop. de Chiovi'a, in care spre santirea eucharistiei nu se mai poftesce fora epiclesea.

In beseric'a latina, dupa-ce fidelulu Besarionu convingerea sa si a besericeii catolice indata dupa desfacerea conciliului din Florenti'a a mai aperat'o intr' unu tractatu deosebitu, intrebatiunea epiclesei s'a ivitu eara-si in sec. XVI. pre unu tempu numai scurtu, pentru ca in sec. XVIII. in urm'a reinviarei studiiloru patristice si liturgice asupr'a acelei cu atatu mai infocate discutiuni scientifice se se sternesca. Pentru epiclese si confaptuirea ei la consecrare se luptara benedictinulu Touttee (in: Cyrilli Hierosol. opp. Venet. 1743.), Eusebiu Renaudot (in: Liturgiar. oriental. collectio. Paris. 1716.), ear mai respicatu oratorianulu Le-Brun (in: Explication de la messe, nouv. édit. Avignon et Paris 1843.), carele la consecrare prelanga cuventele intemeiarei mai poftesce *rogatiuni*, cari se esprime intentiunea besericeii si a preotului de a consacrá, fia acele rogatiuni inainte de cuventele intemeiarei, ca in liturgi'a romana, fia dupa, pre-

cumu in liturgiile resaritului. Incontr'a acestoru se scolara cardinalulu Orsi (in: Dissertatio theol. de invocatione Spiritus s. in liturgiis Graecor. et Oriental. Mediolani 1731), iesuitulu Bougeant (Traité theologique sur la forme de la consecration de l'eucharistie, Paris 1729), maronitulu Petru Benedictu Morabek (in: Antirrheticum alterum adv. Le-Brunum et Renaudotium, in tom. 2. opp. s. Ephraemi. Romae 1740.)

La protestanti, cu tote ca Luther a fostu retienutu liturgi'a romana, firesce ca ciungarita si numai incatu a coresponsu innoiriloru si invetiatureloru sale, dintre invetiaceii lui mai tardii se aflara totusi, cari, parasindu pre doctorulu dinpreuna cu doctrin'a lui, dreptu parutulu defectu a epiclesei in liturgi'a romana pre acest'a se nevoira a o acusa, precumca ar sta in contradicere cu anticitatea crestina. Intre acesti'a se destinsera cancelariulu de Tubing'a Christof. Mat. Pfaff (prin publicarea opului: S. Irenaei fragmenta anecdota. 1715.) si doi invetiacei ai lui, Kaeuffelin si Laiblin; ear incontr'a loru beseric'a Romei si mis'a ei o aperara marchisulu Scipione Maffei in Veron'a si Franc. Mar. Leoni, profesoriu in Padua. In tempii mai noi nu pucini din taber'a reformatiloru incepura a semti, catu de golu si secu e la dinsii cultulu divinu fora de unu centru sacrificialu, si acest'a le-revocà in memoria odorele cele vechi ale besericeii; dara ur'a cea eredita nu-i lasa a se intorce catra Rom'a ci catra liturgiile orientali, intru cari fiendu elementulu laudei mai tare respicatu (cfr. „*Ἦθυσία ἀνέσεως*“ „jerf'a laudei“ cu Evr. 13, 15.), acest'a le-dede ansa spre a face din sacrificiulu misei rom.-catolice *propitiatoriu si obieptivu* o jerfa *subieptiva*, o „multiamitoria jerfire de sine a credintiosiloru;“ eara epiclesea resaritului (de care se proiepta un'a in conferintiele, tiente in Noembre 1856 in Berlinu, a se introduce si in cultulu divinu luteranu) i-indemnà a negadenou cuventeloru domnesci orice insemnate de consecrare; astfeliu apoi nu e de miratu, deca in intielesulu jerfei subieptive de mai susu unulu dintre dinsii (Bunsen) alla o epiclese chiaru si in a dou'a cerere din rogatiunea Domnului. —

Opulu insu-si lu-imparte auctorulu in doue parti, dintre cari in cea de antaiu constatedia epiclesea ca fakta istorica, intr' a dou'a ne spune scopulu si indreptatirea epiclesei in liturgie; ear spre demustarea esistintiei istorice si a stravechimei desu laudatei invocari aduce atatu testimoniele santiloru parinti catu si liturgiile.

Celu mai vechiu dintre parintii, cari ne-relatedia despre proaducerea seau jerf'a crestina, e s. *Iustinu* martirulu (Apol. I. c. 65—66. Dial. c. Tryph. c. 117.), dupa care actulu jerfirei se deplinesce prin ruge si multiamite (εὐχαὶ καὶ εὐχαριστίαι), a caroru centru e *cuventulu rogatiunei*, care efaptuesce cu putere creatoria presinti'a trupului si a sangelui lui Christosu, intogm'a precumu a fostu activu la incarnatiune seau intrupare *cuventulu lui Domnedieu* (λόγος εὐχῆς, λόγος Θεοῦ); dara din relaterea mai multu sumaria a santulu Iustinu nu se pote incheia cu siguretate la esistinti'a epiclesei. — Inse s. *Ireneu* (Adv. haeres. V. 2. §. 3. si IV. 18. §. 5.), mai contemporanu cu Iustinu, scie nu numai de *cuventulu lui Domnedieu*, prin carele „potirulu mestecat si pana pamentena se facu eucharisti'a trupului si sangelui lui Christosu,“ ci acest'asi efectulu ascrie in alu doilea locu si *invocarei lui Domnedieu* (ἐκκλησις τοῦ Θεοῦ). Ce a intielesu Ireneu sub espresiunea din urma, se pote cunosce din cele ce naredia despre ereti-

culu gnosticu Marcu, cumca adica acest'a, cutediandu a sierbí unu feliu de liturgia, la consacraea potirului a adausu traganandu si cuventulu epiclesei (λόγος τῆς ἐπικλήσεως), cá intr' aceea rosíndu vinulu se póta díce, cumca acel'a e sangele Charului cerescu (I. Christosu) picuratu in potiru in urmarea epiclesei. E invederatu, cá Ireneu vorbesce aici despre o epiclese indatinata in liturgi'a catolica, cu carea gnosticulu numitu a fostu abusatu. Din adeverinti'a lui Ireneu mai incolo nu fora cuventu se póte conchide chiaru la originea apostolica a epiclesei, déca se va luá aminte, cá in privinti'a centrului asiedimentului celui mai sublimu alu Domnului trebuie se supunemu despre portatorii traditiunei, ss. parinti, cea mai mare fidelitate intru padírea ei, eschidiendu de la dínsii orice arbitriu subieptivu; despre care fidelitate altcumu ne-asiguré dia si Ireneu, marturisindu despre sine (Fragment. s. Irenaei, ed. Stieren t. 1. pag. 822), cumca elu invetiatur'a ioaneica, primita de la s. Policarpu invetiacelelu santului Ioanu evang., o a pastratu totdeun'a viu in anim'a sa. — Despre o abusare cá cea de susu ne-reporté dia si *Firmilianu*, facuta din partea unei muieri, care inca se incumetase a santi eucharisti'a prin o invocare nu de despretiuitu (invocacione non contemptibili.) — Eara s. *Vasilii c. mare*, „gur'a besericei, filomel'a cea auríia a dogmeloru,“ cumu-lu numesce s. Greg. din Nis., numera (de Spir. s. cap. 27.) intre datinele besericesci cele primite numai din traditiune seau din „invetiatur'a cea nescrisa,“ prelanga facerea crucei, santirea apei de botediu, scufundarea tripla a botediandului scl., si cuventele epiclesei (ὁρήματα τῆς ἐπικλήσεως), cu cari se folosese beseric'a, afara de cuventele apostolului Paulu si ale evangheliei, „la consacraea paniei eucharistiei si a potirului binecuventarei,“ si le ascrie acelor cuvente o potere mare (μεγάλη ἰσχὺς). — s. *Efreemu* intre alte laude ale preotiei díce, cá preotulu in s. liturgia cu unu sboru audace se inaltia pana in ceriu la insu-si regele, aducundu-i rogatiuni si lacrimi fierbinti pentru consierbii sei si cerendu de la gratiós'a indurare a regelui pre spiritulu mangaitoriu, cá acest'a se se scobóra si darurile ce sunt puse inainte pre pamentu se le santiésca, implendu-le cu nemorire spre curatírea cuminecandiloru (ὅπως τὸ παράκλητον πνεῦμα συγκατέληθη, καὶ ἀγίαση δῶρα τὰ ἐν γῆ προκειμένα). — S. *Ioanu gura-de-auru* admirandu (in op. De sacerdot. lib. IV. c. 4.) sublimitatea preotiei graesce despre preotu, cásí carele chiama pre Spiritulu s. si indeplinesce infricosiat'a jerfa; intr' altu locu (De coemeterio et cruce, n. 3.) díce eara-si despre preotu, cá elu redicandu-si manile la ceriu invóca pre Spiritulu s., cá se vina si se atinga darurile ce sunt puse inainte.“ — Ba s. *Cirihu* ierusalimit. (in Catech. myst. III. n. 3. si I. n. 7.) amintesce apriatu „epiclesea Spiritului s.“ si eara, in loculu Spiritului s. substituindu Treimea, amintesce „epiclesea santei si adorandei Treime.“ — Din beseric'a alesandrinéna numimu numai pre *Teofitu* din sec. IV., carele incontr'a invetiaturei cei retacite a lui Origene despre neoperarea si nelucrarea Spiritului s. in creatur'a neratiunala provóca la „epiclesea si descinderea Spiritului s.,“ prin care darurile cele fora de viétia ale altariului se santiescu. — *Optatu* din Mileve (De schismate Donatist. lib. V. 1.) sbiciuesce pre ereticii Donatisti pentru derapenarea altarielor, dicundu: „Ce lucru póte fí mai sacrilegu, decâtu a sfermá altariiele lui Domnedieu, la cari si voi ati jerfitu órecandu, unde s'a invocatu atotpotintele Domnedieu, unde cerendu-se Spiritulu s. a descinsu.“ — Eara *Fulgentiu*, episcopulu din

Ruspe (508) ne-aréta (in op. Ad Monimum, lib. II. cap. 7. 10.) mai deaprópe scopulu acelei cereri si invocari a Spiritului s., referindu-o la santírea darurilor. Totu dín-sulu ne-adeveresce de repetite ori esistinti'a unei rogatiuni stabile in liturgi'a vechia africana pentru „tramiterea si venirea (missio et adventus) Spiritului s.,“ descrierea carei'a corespunde in tóte epiclesei grecesci. — Pentru esistinti'a epiclesei in beseric'a Spaniei marturisesce s. Isidoru de Sevil. († 636), carele dintre cele siepte rogatiuni ale misei, comendate prin invetiatur'a apostolésca si evangelica, pre a sies'a o numesce „conformatiunea (adica consacraea)sacramentului, cá proaducerea, ce se sacrifica lui Domnedieu, santíndu-se prin Spiritulu s., se se conformedie in trupulu si sangele, lui Christosu.“ — Nice in scriptele santului *Ieronimu*, cumu nici in ale santului *Ambrosiu* (De Spiritu s. lib. III. cap. 16. n. 112.) nu lipsescu urme despre invocarea Spiritului s. prin preotu la santírea jerfei. — In urma auctorulu in insírarea santiloru parinti, din apusu se mai intórce inca odata la resaritu si mai cité dia cá marturie ale epiclesei in liturgi'a constantinopolitana pre patriarhii Proclu († 446), Eutichiu, contemporanu cu s. Gregoriu c. m., si s. Niceforu († 828), carele din urma marturisesce a fí cea mai neclatita credintia (in Antirrhet. contr. Euseb. cap. XLV., la Pitra: Spicileg. tom. I. pag. 440.), cumca „prin invocarea preotului si descinderea seau scoborirea Spiritului s. (ἐπικλήσει ἱερατικῆ ἐπιφοιτήσῃ τε τῆ τοῦ παναγίου πνεύματος) se preface pana si vinulu proaducerei intr' unu chipu misteriosu si nevediuu in adeveratu trupulu si sangele lui Christosu. — Caten'a parintiloru o inchide s. Ioanu Damascenu, carele (in op. De fide orthodox. lib. 4. cap. 13.) tractandu despre consacraea, respectivu despre referinti'a epiclesei la consacraea, díce intre altele: „Domnedieu díse: acest'a e trupulu meu, si: acest'a e sangele meu, si: acést'a se faceti intru amintirea mea; si prin mandatu atotpotintiei lui ast'a se face, pana va se vina dín-sulu eara-si; . . preste acést'a semenatura nóua vine prin invocare plói'a, poterea umbritória a Spiritului s. Precumu adica Domnedieu tóte câte a implinitu, prin poterea Spiritului s. le-a implinitu: asia face si acumu poterea Spiritului s. aceea, ce trece preste fire si numai credinti'a o póte cuprinde.“ Si intr' altu locu: „Precumu prin gustare pana si vinulu se stramuta fiscesce in carnea si sangele celui ce gusta: asia se stramuta in modu supernaturalu, prin invocarea si descinderea Spiritului s. pana si vinulu eucharistiei in trupulu si sangele lui Christosu.“ —

Dupa-ce auctorulu din testimoniulu unanimu alu parintiloru citati a aretatu. cumu vediumu stravechimea, ba, dupa s. Vasilii c. m., chiaru traditiunea apostolica a epiclesei in usulu besericelor Antiochiei, Ierusalimului, Alesandriei, Constantinoplei, Cesareei, celoru mai de frunte in resaritu; dupa-ce mai departe a demustratu, cumca aceea nu e straina nice besericelor apusului, celu puçinu a Galiei, Africei si a Spaniei: spre completarea documentarei sale se intórce la unu altu ramu alu traditiunei besericesci, la liturgiile orientali si apusene.

Intre liturgiile orientali (pag. 49—68), — adica: cea din constitutiunile apostolesci, a besericei din Ierusalimu, a besericei din Alesandri'a, a Nestorianiloru, si ficele acestor'a, — a caroru epiclese o aduce a fiacarei'a mai prelargu, trei ne-tragu maicusé ma atentiunea asupra-si cu câte o insusíre mai desclinita: antáiu liturgi'a alesandrina, cu dóue epiclese, un'a inainte si alt'a

dupa consacrare; a dóu'a liturgi'a Caldeiloru cu aceea, cà e unic'a liturgia din resaritu, ce nu are epiclese dupa ci înainte de consacrare, cu tóte cà nu lipsescu monummente si momente, din cari se lamuresce, cà liturgi'a caldeana in partea acést'a e defectuósa, si cà mai demultu a trebuitu se aiba si dins'a epiclese dupa prefacere; preurma liturgi'a arména, care mai tare dintre tóte accentuadia epiclesea, încátu adica preotulu arménudupa rogatiunea chiamarei Spiritului s. pre fiacare din urmatoriele trei sentintie de binecuventarea paniei si a potirului si a amendurorur daruriloru (cari dealtmintrea mai din cuventu in cuventu consuna cu cele din liturgiiele santului Crisostomu si Vasiliu c. m.) le repetiesce câte de trei ori.

Trecundu la liturgiiele occidentului cu dreptu pre-tinde auctorulu in privinti'a centrului liturgiei, care e canonulu consacraiei, in tóte liturgiiele, atátu cele orientali câtu si cele apusene, o ordine apostolica esintial-minte asemenea. Intr'adeveru nu se póte cugetá, ce motive aru fi potutu misicá si conduce pre apostoli, cá ei se ordinedie si intogmésca modrulu consacraiei eucharistice intr' alta forma in resaritu si cara-si intr' alta in apusu. Si deórace adeverinti'a data in unanimitate de parintii si liturgiiele orientale despre epiclese nu se póte altminte nicidecumu precepe si esplicá, déca nu vomu ascrie originea epiclesei si nu o vomu trage deadreptulu din ronduéla apostolica: se sternesce intrebarea, si cu dins'a necesitatea unei cercetari si scrutari cu multu mai ostentioése, cumca óre cunóscuta e epiclesea si in liturgiiele apusene, ear mai vertosu in ceea a Romei?

(va urmá.)

Reflectari la „Viéti'a lui Isusu“ scrisa de Renan.

(finea.)

In capulu alu 17. alu cartei sale díce Renan, cà, cá si alti reformatori mari, s'a insielatu si Isusu încátu e pentru capetulu lumei, n'a cugetatu la inaintarea cu incetulu a genului omenescu, si a fostu de parerea aceea, cà o dí va efeptuí ceea ce nice preste 18 seculi nu s'a efeptuitu. Precumu se vede din aceste Renan e de parere, cà Isusu a cugetatu, cumca ar fi aprópe capetulu lumei, si cà a dísu cumca, unii dintre ascultatorii lui nu voru mori pana nu voru vedé pre fiulu omenescu venindu la judecata, inse s'a insielatu, càci capetulu lumei nice preste 18 seculi n'a venitu. Citéza intre altele loculu din Mat. cap. 16 v. 27—28 unde se díce: „cà va se vina fiulu omenescu intru marirea tata-lui seu cu angerii sei, si atunci va resplatí fiacarui'a dupa faptele lui. Adeveru dícu voue, sunt órecari dintre cei ce stau aici, cari nu voru gustá mórtea, panacandu voru vedé pre fiulu omenescu venindu intru imperati'a sa.“ — Inse se vedemu, cumu se potu intielege cuventele aceste si cà óre póte-se deduce din ele ceea ce vre Renan?

La tóta intemplantia Isusu in loculu acést'a aluda la o judecata, care o va tiené elu preste toti omenii; si cá amintirei judecatei acesteia se-i dee mai mare pondu, díce, cà e aprópe si cà unii din auditorii lui o voru ajunge. Unii esegeti intielegu cuventele citate ale lui Isusu despre venirea lui Christosu la judecat'a cea generale in diu'a cea mai depre urma spre indeplinirea imperatiiei sale; alii despre nemicirea Ierusalimului cá despre judecat'a cea partiale a Iudeiloru. Inse ambele

esplicari, considerandu-le deschilinitu, sunt incontr'a intielesului celui adeveratu a cuventelorui lui Isusu; cà de le-vomu intielege numai despre judecat'a cea depre urma, precumu le-intielege reu si Renan, atunci cumu vomu esplicá cuventele „sunt unii deintre cei ce stau aici, cari nu voru gustá mórtea?“ cà cumca Isusu, cá mai tardiu apostolii, ar fi fostu de parerea aceea, cà venirea lui la judecat'a cea mai depre urma e aprópe, nu potemu díce pentru unirea cea ipostatica a naturei celei divine alui cu cea omenésca. Ear déca le vomu luá numai despre nemicirea Ierusalimului, carea multi dintre contempuranii lui Isusu de esemplu si ev. Ioanu o a ajunsu, atunci nu scimu cumu se esplicamu cuventele: „cà va se vina fiulu omenescu intru marirea tata-lui seu cu angerii sei, si atunci va resplatí fiacarui'a dupa faptele lui.“ Cá se nu cademu in retacirea lui Renan si a consoçilorui lui, debue se unificamu ambele aceste esplicari, adica se intielegemu loculu de mai susu atátu despre venirea lui Isusu la judecat'a ultima câtu si despre nemicirea Ierusalimului, cà numai asia se potu apoi bine intielege espresionile singuratice. Ierusalimulu a fostu centrulu celu teocraticu alu iudaismului; cu nemicirea lui a apusu si iudaismulu cá atare. Diu'a nemicirei Ierusalimului a fostu intr' adeveru diu'a venirei Domnului. Ea aretà actulu celu de antáiu facutoriu de epoca alu domnirii si alu puterii giudiciale a lui Christosu in dram'a cea mare a istoriei imperatiiei lui. Cu diu'a aceea s'a incheiatu unu trecutulu, preste care a venitu o resplatare drépta, si s'a inceputu noulu si uniculu tempu de imperatiie alu besericeii. Actulu celu mai din urma decidiatoriu in dram'a acést'a-lu face a dóu'a venire maiestatica alui Christosu in diu'a ultima, candu va tiené judecata preste totu trecutulu, si preste toti inimicii lui Domnedieu, si candu beseric'a va intrá in tempulu indeplinirii sale. Fiendu cà nemicirea Ierusalimului, judecat'a cea speciale asupr'a iudaismului, forméza unu intregu cu judecat'a cea generale, si fiendu cà aceea o inchipuesce pre acést'a, de aceea le amesteca Isusu in vorbirile sale cele profetice adeseori ambele, si díce unele, cari literal-minte luate numai la un'a seu la alt'a din aceste dóue judecati se potu referí. Cuventele „cà va se vina fiulu omenescu intru marirea tata-lui seu cu angerii sei, si atunci va resplatí fiacarui'a dupa faptele lui“, se referescu dar la venirea a dou'a a lui Isusu la judecata; ear aceste „adeveru dícu voue, sunt órecari dintre cei ce stau aci, cari nu voru gustá mórtea, panacandu voru vedé pre fiulu omenescu venindu intru imperati'a sa“, la nemicirea Ierusalimului.

Adeveratu, cà Isusu a dísu, cà nice insu-si nu scie, candu va fi judecat'a; inse acést'a o a dísu dupa natur'a lui cea omenésca, cà încátu a fostu Domnedieu de sine se intielege cà a sciutu si tempulu judecatei. Si aiurea díce Isusu unele încátu a fostu omu, ear altele încátu a fostu Domnedieu. Ear déca apostolii au fostu de parerea aceea, cà se apropia capetulu lumei, aceea a venitu de acolo, cà evangeli'a se latiá pre tempulu loru cu sporiu bunu. Isusu a predísu adica presenenele judecatiei ultime, si intre acele a fostu si presemnulu acela, cà mainainte de a fi judecat'a se va latí evangeliulu preste totu pamentulu. —

Totu in capu 17 díce Renan, cumca cu mórtea lui Ioanu ev. s'au demintítu cuventele lui Isusu. Acést'a o díce dinsulu pentru cà in c. 21 alu evangeliiei lui Ioanu se citește, cà Isusu a dísu lui Petru despre Ioanu „de voiu vre se remana acést'a asia, pana voiu vení eu, ce-ti este tîe?“ cari cuvente intielegundu-le reu contempu-

rării lui Ioanu au latitu faim'a aceea despre elu, că nu va mori. Imitandu-i si Renan pre acesti'a dîce si elu, că morindu Ioanu s'au demintitu cuventele lui Isusu. Inse Isusu nu a dîsu, că Ioanu nu va mori, precumu insu-si Ioanu ev. aréta, retundiendu faim'a, carea s'a fostu latitu despre elu, candu dîce „si n'a dîsu Isusu, că nu va mori (discipululu acel'a, adica Ioanu), ci de voiu vre se remana asia pana voiu veni eu, ce-ti este tîe (Petre)?“ Precumu aréta dar insu-si contectulu, Isusu prin cuventele „de voiu vre se remana acest'a (Ioanu) pana voiu veni eu, ce-ti este tîe?“ numai atât'a vre se dica: „voiescu, că Ioanu se remana in starea sa de fația, liberu de mórtea cea violenta a crucei, pana va mori mórte firésca si pana voiu veni se-lu ieu la mine in ceriu.“ — Adeveratu că Renan si altii inainte de elu néga autenti'a capului alu 21. din evangeli'a lui Ioanu, din cauza, că in capu 20 se vede a-si fi finitu s. Ioanu evangeli'a, proprieminte inse din reutate, cá, fiendu că Isusu acolo dupa cumu i-se pare lui Renan dîce, că Ioanu nu va mori pana va veni dinsulu la judecat'a ultima, se póta dîce, că cu mórtea lui Ioanu s'au demintitu cuventele lui Isusu. Dîce adica Renan si mainainte de elu altii, cumca capulu acest'a lu-au adausu altii seau beseric'a din Efesu; dar, pentru că se vede a-si fi finitu Ioanu evangeli'a in capu 20, a potutu se adauga elu insu-si si capulu alu 21. spre a retunde parerea cea falsa latita despre elu, că nu va mori. Cumca si capulu acest'a e de elu scrisu, se vede de acolo, că totu acelu stilu e in dinsulu, care e in tóta evangeli'a; mai incolo nici in capulu acel'a nu se amintesce Ioanu pre sine, ci vorbesce numai in a 3. persóna; se numesce pre sine discipulu iubitu si celu ce s'a culcatu pre sinulu Domnului, precumu s'a indatinatu a face in tóta evangeli'a; afara de acést'a se afla capulu acest'a in codici, versiuni; lu-au cititu si parintii, cari au facutu comentarie speciale in evangeli'a lui Ioanu, pr. Crisost., August., Cirilu alesandrinénulu.

Ar fi se discutamu acumu asertiunea acea nefundata a lui Renan, cumca Isusu a invetiatu, că numai seracii (ebionim) se voru mantuí; inse dupa ce Isusu necairi n'a invetiatu, că avutii absolutu nu se voru mantuí, o trece-mu cu vederea. Adeveratu că Isusu a dîsu, că „mai curendu va intrá camil'a (καμηλος) prin orechi'a acului, decátu avutulu in imperati'a ceriului“; dar acest'a e unu proverbiu, si, precumu se scie din datin'a orientaliloru, proverbiulu acest'a se dicea atunci, candu voiá se dica cine-va, cumca cutare lucru se-va intemplá cu anevoia. Numai, cumca avutulu mai anevoia se va mantuí decátu seraculu, dîce si Isusu prin proverbiulu citatu, ce se afla si in Coranu si Talmudu, precumu se vede si din contectstu, că antáiu dîce Isusu: „Ve dîcu voue, că avutulu cu anevoia va intrá intru imperati'a etc.“, dupa aceea indata adauge: „mai curendu va intrá camil'a prin urechile acului etc.“ Acumu sciendu atátu ceea ce a dîsu Isusu in locurile aci citate, cátu si insemnatatea proverbiului, cine va poté negá, că Isusu numai atât'a a invetiatu, cumca avutulu mai anevoia se va mantuí decátu seraculu? Si óre póte-se acést'a negá? dupa-ce avuti'a causéza grigi multe de cele lumesci, amesuratu dísei lui Oratiu „crescentem sequitur cura pecuniam“, candu apoi mai puçinu-si póte omulu indreptá atentiunea spre castigarea averei celei spirituali.

Atingemu acumu numai prescurtu ce-va despre ceea ce dîce Renan, eara incontr'a adeverului istoricu, cumca doctrin'a lui Isusu despre inviarea mortiloru a fostu nóua in Israilu si cumca Isusu a luatú numai in intielesu idealu inviarea mortiloru, dupa-ce loculu, care-lu citéza

cá argumentu, cu totulú altu ce-va dîce, si dupa-ce inca in V. A. este vorba despre inviarea mortiloru. Cá se arete Renan, că inviarea mortiloru a fostu invetiatura nóua in Israilu, citéza pre Marcu c. 9 v. 9 unde dîce Isusu cătra apostoli candu s'a schimbatu la fația, se nu spuna nimerui intemplarea aceea pana ce va inviá elu, „si (apostolii) au tienutu cuventulu intru sine, intrebându-se, ce este a se scolá din morti?“ Inse aici cu espresiunea „ce este a se scolá din morti?“ apostolii, cei cari au fostu de fația la schimbarea la fația a lui Isusu, nu intréba ce insemnéza inviarea mortiloru preste totu, ci numai, ce vre Isusu se dica cu aceea, că elu cá Mesí'a se va scolá din morti, si asia că antáiu va mori? căci ei mórtea invetiatoriului lorú nicedecátu nu o poteau uní cu sperarea cea stralucita mesiana a lorú, a carei'a realisare in tóta diu'a o asceptáu. Apoi déca cautamu in V. A., au nu credinti'a in inviarea mortiloru o aréta cuventele lui Iobu: „Sciu că rescumparatoriulu meu traiesce, si in diu'a cea de apoi voiu inviá din morti“, si ear: „me voiu impresorá cu carnea mea si in carnea mea voiu vedé pre Domnedieulu meu?“ De unde scie Renan, că Isusu numai in intielesu idealu a creditu inviarea mortiloru? Au nu inviarea reale aréta loculu unde Isusu spune in evangeliu, cumca va judecá lumea? Cumu va vorbí asia cătra omenime, precumu dîce că va vorbí, déca a luatú inviarea mortiloru numai in intielesu idealu?

Nu potú lasá neamintitu nice acea asertiune a lui Renan, dísa incontr'a intielesului scripturei, cumca Isusu vediendu periculu a vorbitu de sabie. Adeveratu că Isusu a dîsu cătra apostoli candu erá aproape de morte si aceea, că celu ce n'are se-si cumpare sabia; inse acést'a o a dîsu nu in intielesulu lui Renan, ci in acel'a, cumca dea-telea incolo atátea necasuri voru suferí, cátu se va paré a fi de lipsa a se aperá cu arma. Cumca numai in intielesulu acest'a a graitu Isusu de sabie, se vede din contectstu, căci se dîce, că Petru la cuventele lui Isusu a respunsu: „Dómne, eata aci sunt dóue (sabie);“ dara Isusu a dîsu: „destulu este“, care espresiune nu atât'a insemnéza, căsícandu ar fi dîsu Isusu: destulu sunt acele dóue, ci atât'a cátu: nebunesce ai vorbitu; pentru că asia respundeau Iudeii, candu dîcea cine-va vreo absurditate. Asia amu poté si noi respunde aici la asertiunea mai susu dísa a lui Renan.

Cá absurda tienu si urmatóri'a parere a lui Renan cumca judecat'a seau osendirea lui Isusu a fostu legale, precandu totusi ar poté scí Renan, că in judecarea lui Isusu nu s'au tienutu formele cele prescise, incátu adica lu-au judecatu nóptea, totu intr' un'a si aceeasi dí s'a facutu esaminarea cu aducerea si executarea sentintiei, ce, precumu aréta Talmudistii, nu erá iertatu, căci executarea sentintiei celu puçinu cu o dí debuea se se amene.

Au nu e ridiculósa si asertiunea aceea a lui Renan, că pre tempulu apostoliloru proprietatea erá oprita, candu din cuventele lui Petru cătra Anani'a cu totulu altce-va se vede? Ce va dîce Renan la cuventele acestea ale lui Petru díse cătra Anania: „Pentru ce a implutu satan'a anim'a ta, se minti Spiritului santu si se ascundi din pretiulu tíérinei? Au nu remanea a ta tíérin'a, déca nu o vendeai? Si dupa ce o-ai vendutu, au nu a fostu in poterea ta pretiulu?“

Totu asia de necalita e si asertiunea, cumca la inceputulu beserecei nu se casetoriau ómenii. Viéti'a necasetorita s'a dechiaratu numai de unu ce-va mai perfectu decátu casetori'a, dar niceodata nu a fostu impusa. Renan atribue lui Paulu o invetiatura, carea acest'a niceodata nu o-a invetiatu. Se vede că nice n'a

cetitu epistolele lui Paulu. Invetiatur'a lui Isusu nu condamna casetori'a, cà elu a dîsu: „Ce a impreunatu Domnedieu, omulu se nu desparta.“

Se vedemu acumu, ce dîce Renan cu privire la inviarea lui Isusu? Firesce, cà o néga sî dîce, cà nu se scie, furatu-i-au trupulu lui Isusu discipulii, seau scornitu-entusiasmulu crestiniloru faim'a, cà a inviatu. Asiadar dupa elu seau au furatu trupulu lui Isusu apostolii, seau s'a latîtu o mintiuna cà a inviatu. Se meditamu aci puçinu, ce ar fî debuitu se urméze in casu, candu aru fî furatu apostolii trupulu lui Isusu, pana au dormitu ostasii pazitori? Ar fî debuitu 1) se se pedepsésca ostasii pazitori, pentru ce n'au pazitu bine, precumu s'au pedepsitu ostasii, cari au pazitu pre Petru in prinsóre, candu lu-au scosu delanga dînsii unu angeru; ce inse nu s'a facutu; 2) ar fî debuitu se se pedepsésca si apostolii; ce eara-si nu s'a facutu, ba nice nu le-a imputatu nime-nea fapt'a aceea, nice nu i-a chiamatu inaintea tribunalulu baremu se-i mustre. Apoi déca au dormitu ostasii, cumu au vediutu cà apostolii au furatu trupulu lui Isusu? Cumca nu s'a furatu dara trupulu lui Isusu, e siguru; inse nice entusiasmulu nu a scornitu faim'a, cà a inviatu Isusu, ci Isusu a inviatu intru adeveru, precumu a predîsu dînsulu mainainte. Au nu a conversatu dînsulu dupa inviare 40 de dîle cu apostolii? — Despre Iud'a dîce Renan, cà, póte retragundu-se pre pamentulu Hacheldam'a, a dusu o viéti'a liniscita si obseura, seau póte lu-au ucisu crestinii. Mai bine-si forméza Renan elu din capulu seu pareri despre mórtea lui Iud'a, decátu se primésca ceea ce dîce scriptur'a, cumca din desperare s'a spendiuratu! —

Aceste sunt, iubitorulu miei lectori, scurtele mele reflexiuni asupr'a „Vietiei lui Isusu“ scrisa de Renan, cari le-am datu publicitatei, cá, de a stricatu si intre noi ceva Renan, se fia remediulu salutariu. Altmintrea alte timpuri grele au trecutu preste beseric'a lui Isusu si ea totu stá pana acumu, latîta preste totu pamentulu, cu credintiosi in numeru de 200 de milioane, si va stá pana la finea lumei, càci, precumu a dîsu intemeiatorulu ei, portile iadului nu o voru invinge. Adeveratu, cà dîn negrigi'a pastoriloru sufletesci se póte luá imperati'a lui Domnedieu (beseric'a) de la noi si se tréca la altii, dar de incetatu nu va incetá.

G. Popu, prof. d. s. scriptura.

Actele duoru sínóde diecesane romanesci gr. catolice.

(urmare.)

Canónele saborului mare dîn anulu 1833,
in Blasiu 3/15 Iulie.

Anulu 1833 2/14 dîle a lui Iulie, instalatî'a mariei sale domnului domnu Ioanu Leményi de Lemény, arhiepiscopulu Fagarasiului in marele principatu alu Ardélului si partiloru impreunate, de legea grecésca unita, prin c. c. comisari, mariele sale d. d. Ladislau grofu Lázár de Szárhegy, consiliariu si provincialu cancelariu, si grofu Ladislau Haller de Hallerkeő, camerariu si alu c. varmegiei Cetatiei-de-balta fispánu, in fienti'a de faci'a din partea c. tesaurariatu a m. m. sale d. d. Filipu I. b. de Gerliczi, consiliariu si camerariu, si Aronu Budai, secretariu, a c. c. d. d. vicari foranei, protopopi si vice-protopopi cu ai loru deputati, precumu si ale altoru

preamarite si preastralucite staturi seversîndu-se: in 3/15 ale aceiasi lune, dupa-ce m. d. archiereu, preac. capitulu si preac. c. d. d. vicari aru fî slugitu sant'a liturgia, in ór'a a nóu'a la semnulu clopotului celui mare in palatiulu episcopescu adunandu-se, dupa invocarea s. duchu suptu presidiulu mariei sale domnului archiereu s'a tienutu saboru mare, intru care s'au asiediatu urmatóriele canóne:

1. Preac. c. protopopi si vice-protopopi intru implinirea ispravniciei sale precumu si in relatiile càtra acestu s. scaunu cu cea mai adeverata credintia se se arete, si oricare se va adeveri a fî puçinu credintiosu 1) se se dogenésca, 2) se se pedepsésca, 3) din deregutoria se se lipsésca. Asîsderea preotii, cari dupa gre-sielele loru imputate nu se voru indreptá, se voru silí a-si mutá parochi'a cu alt'a mai de diosu. Eará cei cu portare buna, insinuandu-se cà poftescu locu mai bunu, dupa starile inpregiuru se voru mutá la o parochia mai buna.

2. Preac. c. protopopi si vice-protopopi tractulu sîe-si incredintiati in toti anii odata, fora de a poftí ceva diurnu, se-lu cercetedie. Cu prelegiulu acel'a: 1) Se iee a minte, cá, unde nu se afla protocóle, acele din banii besericeii se se cumpare si se se padiésca curate; oricare preotu s'ar aflá intru acést'a lenevosu, se se supuna judecatiei sabornicesci. 2) Se cerce numerulu familielor si alu sufletelor, chramulu besericeii, inceperea si tóta starea parochiei dinleintru si dinafara, impreuna cu celea sîe-si afiliate, si pana antái'a Noembre, spre alcatuirea siematismului diecesanu, in toti anii se se faca relati'a. 3) Totu conspectulu venituriloru besericiloru se-lu insemne si se-lu improtocóle, din cari cele de lipsa pre sém'a s. besericeii se ronduéscá a-se castigá, pre cumu sunt: acoperirea besericeii, vasele cele s. s., potirulu de e modru se fia de argintu, vestmentele si cele ce sunt spre infrumsetiarea casei lui Domnedieu.

3. Preac. c. proto- si vice-protopopi in private procesuri chiamati si-voru luá diurnu doui florinti nemtiesci in argintu, platindu-li-se operatulu dupa instructi'a tabulara.

4. Ce se atinge de veniturile stolare si de capeti'e, panacandu cele decátra acestu s. saboru asiediate preainaltiatului c. guberniu se voru asterne si preainalt'a intarire se va dobendí, vechiulu obicei se se tiena.

5. C. c. parochi, administratori si preoti in vestmentu statului cuviintiosu (reverénda, seau bateru tiundra négra lunga pana la glesne) se se arete la obsce, cà altmintrilea se voru pedepsí.

6. C. c. parochi, administratori scl. in domineci si serbatori poporului s. liturgia neaperatu se o slugésca, si se faca invetiaturi (predice), eara prunciloru sér'a la vechernia catechesuri. Intru acést'a preac. c. protopopi se preveghiadie, pre cei lenesi se-i dogenésca, pre neascultatori se-i traga la judecata sabornicesca; eara stradalnicii preoti, cei ce bine intogmite predice, omilie seau catechesuri voru asterne s. scaunu, spre a mai multor'a folosu cu alu auctoriloru sei nume se voru tiparí, si dupa dîs'a s. Pavelu indóita cinste voru primí.

7. C. c. preoti, precumu au detorie, cá ei se fia lumin'a lumei si sarea pamentului, se iee aminte, nucum'va prin portare rea se dee ce-va smintéla poporului. Deací carii s'aru aflá, cumca sudue, seau petrecu prin fagadaie cu prostimea dinpreuna, seau pipa dealungulu satului inaintea obscei, prin preac. c. protopopi se se pedepsésca cu 12 fl. nemt. in valuta.

8. In fiascecare parochia, de nu e dascalu, prin c. protopopu cu impreuna-intielegerea poporenilor barbatu charnicu se se ronduésca dascalu, carele de tómn'a pana primavér'a pruncii si pruncutiile satului se-i adune in cas'a cea de scóla, seau de nu e scóla, si cu ce-va greutate in cas'a sa se-i invetie: 1) rogatiunile, 2) poruncile, 3) tainele cu folosulu loru si cealalte ce sunt a religiei, 4) pre cei mai desceptati se-i deprinda in cunoascinti'a litereloru si a aritmeticeii; eara unde nu este dascalu, deregatori'a acést'a se o implinésca cantorulu.

9. Primavér'a, seau in fienti'a de fačia a protopopului seau a notariului tractului, pruncii se faca esamenu, si informatfile se se tramita la scaunu.

10. Unde nu e casa de scóla, c. c. protopopi se cerce pre posesorii locului a dá locu si ajutoriu, si se silésca pre poporeni cá se o faca precumu si ce-va ajutoriu spre incaldirea scólei si a dascalului se dee, dupa cumu le voru fi starile impregiuru.

11. Sierbitorii besericeii: fetii, clopotarii, titorii strinsa detoria voru avé a preveghiá pentru cele ce se tienu de beserica, de eclesia, de scoterea platiei si a capetiilor celor preotiesci, de grigi'a si de acoperelementulu casei si a superedificatelor parochului, cá, unde voru partini starile impregiuru, superedificatele obscea se le faca seau se le platésca, cá urmatoriulu preotu se nu fia silitu ale rescumpará de la moscenii predecesorului.

12. Se aretà poft'a a totu clerulu pentru dominiulu Cutului, care e diestrea clerului celui teneru, cá in vacanti'a episcopatului, venindu la c. fiscu veniturile intercalarie, tóte se vina la seminariulu clericiloru; la care s'a otaritu, c'a acést'a a clerului drépta rogamente preainaltului c. c. tronu se se astérna.

13. Se ivi altu postulatu alu c. cleru, cá deputati se se numésca intru lucrarea a unui planu spre a dobendí de la inaltiat'a curte, cá scoleloru natiunale singuru episcopulu Fagarasiului se le fia supremu directoru; intru care se si alese urmatori'a deputatia: — *presesu*: preac. d. Ioanu Nemesiu, vicariulu Rodnei; *actuariu*: alegundu-se de c. saboru preac. d. Teodoru Serényi, consistorialu notariu; preac. c. d. d. *deputati*: Constantinu Alutanu, Isidoru Alpini, Iosifu Siandoru, Ioanu Simoneti, Nicolae Szancsali, Antonie Coroianu, Alesandru Siulutiu, Gregorie Popu Doroltianulu, Constantinu Molnariu, Ioanu Barna, Teodoru Baldi, Arsenie Popoviciu, Timoteu Cipariu.

14. Ivindu-se alta intrebare pentru onorariulu preotiloru de la recomandatie spre invetiaturele preotiesci, s'a asediatu, cá pentru facut'a recomandatia se se iee doui fl. nemt. bani de arg., si de se voru primí inca alti doui fl. nemt. in argintu.

15. Intru urmarea testamentului a preadulcelui nostru parinte Ioanu Bobu prin carele tóte ale sale le-a testatu clerului seu, s'a otaritu, cá proto- si vice-protopopii, precumu si unii din preotii meritati si seraci, dupa tenorulu testamentului se aiba salariu, care pre anulu curg. li-s'a si platitu.

16. Intru implinirea dísei apostolului: „cei ce bine slugescu, trépta buna-si dobendescu“, s'a milostivitu mari'a sa domnulu si preasantítulu nostru archiereu pre preac. c. d. d. actuali protopopi a-i daruí cu cinste de a portá brane rosie (singuru), si de aici incolo a se numí consistoriali asesori, cari aci dupa ale sale statie cu numele urmédia:

a) cei ce mainainte au fostu actuali protopopi: 1) Ioanu Simoneti, in Sasu-Reginu, 2) Iosifu Siandoru,

in Desiu-Ocn'a, 3) Constantinu Gyulai, in Betléna, 4) Antonie Coroianu, in Aseileulu-mare, 5) Nicolae Szancsali, in Cugiru, 6) Teodoru Baldi, in Elusiu.

b) carii acumu cu prelegiulu acestui s. saboru s'au numitu actuali protopopi: 1) Ioanu Visioli, in Giurgiu-s.-Miclosiu, 2) Ioanu Coltoru, in Girisiu, 3) Artimonu Ludosi, in Ludosiu, 4) Ioanu Maioru, in Bistritia, 5) Ioanu Popu, in Ibasfaleu, 6) Ioanu Barna, in Verismortu, 7) Constantinu Molnariu, in Belgradu, 8) Gregorie Popu Doroltianulu, in C. Doroltiu, 9) Simeonu Filepu, in Nandr'a, 10) Alesandru Siulutiu, in Bistr'a, 11) Arsenie Popoviciu, in Turd'a, 12) Alesandru Anc'a, in Ghierl'a.

Intru urmarea unui milostivu decretu imperatescu suptu n^{ru}. 4953, a. c. din 26 Iulie, cá esít'a imperatesca porunca de 1815 Apr. 7, n^{ru}. 843, spre a impededá principinele despartitiei casatorieloru: 1) Parochii, in tempulu promulgatiiloru de voru intielege care-va parte a fi silita la casatoria, se incete de la strigari, aretandu, cá din frica casatori'a nu póte se stee. 2) Dupa-ce nici unu semnu de sila nu se ivesce, parochulu pre miri inaintea a dóue marturie straine, cari se nu fia rudenia cu dinsii, si de e cu potintia inaintea a dóue persóne de judetiu (magstratu) despre bun'a invoire chilinu chilinesce se-i intrebe; acést'a cercare se o scria in protocolulu cununatiloru, si numai-ce puçina sila intielegundu parochulu se incete de la vestiri. 3) Orice dispensatia s'ar poftí de la scaunu, testimoniulu despre invoirea ambe partiloru iscalitu si prin parochulu locului se se tramita. 4) Spre intrebuintiarea scaunului protopopescu acel'asi atestatu cu tóte starile-impregiuru a puseloru intrebare, a respunselor la acele intrebare, de dóue marturie si de insu-si mirii subscrisu (seau de nu sciu scrie, se traga cu man'a sa cruce la nume,) inca si de parochulu locului subscrisu, cu prelegiulu scóterei cedulei se se tramita protopopulu. Acumu de nou se se vestésca, adaugundu si acést'a, cumca parochii cei lenesi intru implinirea acestoru preainalte rondueli, pedepsei celoru ce cununa fora de lege se voru face vinovati. Deunde mai urmédia, cá causele de casatoria in forulu de diosu fora aperiatoriulu casatoriei; carele dupa asiedimentulu s. saborului de la Tridentu se fia depusu juramentu, la judecata nicicum se nu se primésca, si candu se tramitu spre revisia, si defensi'a in scrisu suptu iscalitur'a defensorului se se tramita la scaunu.

Aceste cucernice otariri a s. si marelui saboru fiascecare c. protopopu le-va vestí subordinatiloru sei preoti, cari voru fi detori intru audiulu poporului a-le cití prin besericele sale.

Datu din sesi'a saborului mare, Blasiu, datulu mai susu insemnatu, prin

Teodoru Popu, m. s., Teodoru Serényi, m. s.,
canonicu si vicariu generalu. consistorialu si intru acestu
obiectulu alu clerului notariu.

A trei'a serbatória anualá a deschiderei gimn. „franciscu iosefinu“ in Naseudu.

A fostu unu tempu, candu filoru de granitari nu le erá iertatu a frecventá alte scóle, decâtu cele militari, seau celu puçinu numai déca le iertá comand'a generala a militiei. A fostu dícu tempu, candu fiii granitariiloru erá destinati a fi militari, fara considerare, óre au

toti aplecare spre acelu statu impreunatu cu greutati nespuse ori ba? Inse acelu tempu s'a cufundatu in abisulu eternitatiei, si noue ne-a remasu nu numai o suvenire dulce a acelu momente, in cari parintii nostri au adusu cele mai frumose sacrificie pentru tronu si patria, dar ne-a remasu si o ereditate frumoasa, o avere insemnata, castigata de parintii nostri cu jerfe crunte si mare abnegare de sine. Acést'a avere, fruptulu osteneleloru loru, ne-a facutu de amu ajunsu acelu tempu fericitu, câtu asta-di junimea noastră nu e silita a alergá prin departare cá se asculte scientiele in dulcea limba a mamei, ci e fericita a serbá a trei'a serbatória anuala de deschidere a unui gimnasiu natiunalu romanu aici in acestu locu clasicu, ce a fostu martoru atátoru scene, prin cari au trecut parintii nostri, pre cari candu ni le-ar poté enará, amu imple multe pagine din istori'a fostului regimentu II. romanescu, acumu districtulu Naseudului. — Mangaiandu-me cu sperarea, cá nu preste multu vomu fi in stare a vedé esita la lumina si acea istoria de mare interesu a numitului districtu, pentru care se aduna documentele necesarie cu mare diligintia, me marginescu a descrie decursulu serbatóriei mai susu amintite.

In presér'a dílei de 4 Oct., — celei de insemnatare pentru noi din dóue respecte, fiendu diu'a onomastica a Maiestatiei sale preabunului monarchu si protectorului gimnasiului nostru si totodata a deschiderei desu numitului gimnasiu, — se ilumina opidulu nostru fórte frumosu. La gimnasiu se puse unu transparentu pomposu cu inscriptiunea: *Augustului imperatu si protectoru, Franciscu Iosifu I., si fundatoriloru gimnasiului romanu „franciscu iosefianu“, 4 Octobre 1863. Virtus Romana rediviva.* Music'a cantá alungulu stradeloru imnulu popularu si alte piese natiunali, dupa cari eara-si imnulu popularu.

Miercuri demaneti'a adica in 4 Octobre se aduna junimea studiósá in scóla si la diumetate pre noue mierse in ordulu celu mai frumosu la beserica impreuna cu corpulu profesoralu. Scolarii din clasele normali portau flamur'a tricolóra natiunala, ear cei gimnasiali flamur'a négra-galbina. Totu in acelu tempu mierse la beserica si corulu amplotiloru cu Ilustritatea sa domnulu capitánu in frunte. Aici se celebrá s. liturgia de reverendisimulu domnu vicariu si directoru gimn. asistatu de doi preoti si doi diaconi. Intre ecteni'a cea mare se cantá imnulu popularu, eara dupa s. liturgia se ceti de pontificante o rogatiune pentru Maiestatea sa si se cantara denou câte-va strofe din imnulu popularu.

Dupa-ce se terminara tóte, tenerimea scolastica mierse eara-si in acél'asi ordu la scóla si ocupandu-si loculu destinatu in sal'a pregatita pentru serbarea aceea si infrumsetiata cu o icóna eleganta a Maiestatii sale, in giurulu carei'a erá o coróna frumoasa de rose, intrá si intieliginti'a cea numerosá de aici cu siefulu districtualu in frunte. — Aici se cantá mai antáiu „Imperate crescu“, dupa aceea unu teneru scolaru se sui pre cathedra si tienú o cuventare in limb'a latina. Finindu-se acést'a se cantá o strofa din imnulu popularu; dupa cantare se sui altulu, Gregoriu Pletosu, si tienú urmatóri'a cuventare in limb'a romana:

Preonorati Domni!

Eu sum prea debilu si poterile mele nu-su de ajunsu, se potu vorbi asia, cumu potfesse acést'a insemnatare mare a dílei de asta-di; totusi andresnescu a Ve rogá, se me onorati si pre mine cu atentiunea Domnieloru Vóstre.

„Candu padiesce curtea celu tare si armatu, tóte sunt in siguritate“ díce dupa s. scriptura renumitul oratoru besericescu dr. Veith. Dar se intrebamu noi acumu, cá cine e tare, mai alesu in tempulu nostru? — Nu acél'a, care comanda miile, nu acél'a care domnesce popórele. O reprivire scurta in trecutu ne-va dá cea mai buna dovéda despre aceea. Unde e imperiulu celu puternicu a Persiloru? Unde domni'a cea estinsa a Romaniloru? Unde e Alesandru marele? Unde Cesaru si Anibalu? Demultu s'au retrasu depre scen'a teatrului lumei. Unde-i Babilonulu celu tare si Tirulu? Unde Eebatan'a cea stralucita si Teb'a cu 100 de porti? Pulbere si cenusia s'au facutu demultu si abia se mai cunosce loculu, unde câte-va remastie de ruine mai aducu aminte de esistinti'a loru de órecandu. — Este inse unu imperiu, care singuru se póte numi tare pre lumea acést'a, acarui arme sunt neinvinse. Acelu imperiu esista inca asta-di, cu tóte cá in barbarulu evu de midilocu — candu aperatorii lui erau singuru monachii coi atátu de urgisiti in dílele nóstre — a avutu a suferi pierderi nedescrise de mari. Ba nu numai esista, ci se afla pre culmea gloriei sale. Acél'a e imperiulu scientieloru, cu a carui arme nesumu noi se-ne provedemu aici.

Punendu noi acést'a de tient'a nesuintieloru nóstre, vomu avé cea de antáia detoria la tóta ocaziunea, dar mai alesu in momentulu candu ne aflamu in palatiulu Museloru, se-ne aducemu aminte de acei'a, cari au contribuitu la redicarea acelu palestre. Pentru cá ce pote fi pentru noi mai mare fericire pre pamentu, decâtu cá suntemu asia de norocosi a-ne poté procurá armele cele mai tari ale scientieloru aici in acestu locu clasicu? — Si cu câtu e mai mare binefacerea, cu atát'a mai mare trebuie se fia recunoscenti'a si multiamit'a. Din asta cauza me sentiu indetoratu, Preonorati Domni, a provocá pre amatii miei conscolari, se-si impreune viersulu loru cu alu meu si se strige unu „vivatu“ intreitru pentru Maiestatea sa preainaltulu nostru protectoru, sub acarui scutu s'a infientiatu acestu institutu de invetiamentu. Traésca dar Maiestatea sa preabunulu nostru domnu si imperatu, traésca cas'a domnitória de Habsburg-Lotaringi'a!

Dupa-ce mi-am implinitu cea de antáia detoria, fia-mi iertatu a-me intórce cátra fundatorii acestui institutu, dintre cari cugetu cá in prim'a linia stau acei'a, cari ne-au adunatu noue averile spre infientierea lui. Acei'a inse s'au mutatu demultu de la noi, si acumu cumu potu eu vorbi cátra acei'a, cari sunt dincolo de mormentu, precandu de alta parte a-si face acést'a din anima? Celu multu, cugetu, cá asi poté díce: „Dormiti in pace, eroiloru cari pentru tronu si patria v'ati versatu sangele, v'ati sacrificatu viéti'a, si cu cea mai mare abnegare de sine-ve a-ti adunatu pentru noi acele averi frumose, din cari se redicara si se sustienu aceste palestre maretie ale Museloru! Dormiti in pace, repetiescu, si ne iertati se-ne esprimamu sentimentele nóstre fiiloru vostri!“ Voi inse, Preonoratiloru Domni, fiti maretii, cá ati avutu atari parinti. Fiti maretii, cá sunteti fiii aceluor'a, cari au pastratu virtutea romana fara parechia. Primiti in numele loru si alu vostru de la noi cea mai cordiala multiamita pentru binefacerea, ce o gustamu noi, cá fruptu a sacrificarei loru si a vostre. Traiti, fiiloru de granitari; se traiti, fundatoriloru ai acestui gimnasiu!“

dupa finirea acestei, intonandu-se o oda compusa cu ocaziunea deschiderei gimnasiului, cuventá unu alu trei-lea scolaru in limb'a germana si se cantá eara-si o strofa din imnulu popularu, adaugundu strofa pentru Maiestatea sa imperatés'a. In urma declamá alu patrulea scolaru in limb'a magiara, dupa care s'a cantatu „Descépta-te Romane“. — In decursulu declamarei resunara adeseori parietii salei de vivatele intreite, candu se rostíá numele Maiestatiei si alu fundatoriloru.

Dupa finirea declamariloru se sui pre cathedra directoriulu gimnasialu si tienendu o oratiune mai lunga multiamí Ilustritatiei sale intieleptului siefu districtualu pentru onórea ce a datu acestui institutu nou, partici-

Corespondintie.

Iesvinu, in 17 Oct. 1865.*)

pandu la serbarea deschiderei aceluia. Totodata multiam si intielegintiei districtului, pentru ca nu si-a crutiati ostenela, ci a luat parte si dins' la aceea serbare in numeru asia de frumosu. Dupa aceea multiam profesorilor pentru ostenelele, ce le aducu pre altariulu natiunei, si mai redica unu vivatu intreitu pentru Maiestatea sa si pentru fundatori, rogandu pre siefulu districtului, se binevoesca a aduce la inalt'a cunoscintia semtiementele locuitorilor acestui districtu. — In urma incepu Ilustritatea sa domnulu capitanu adresandu-se cãtra directoru, profesori si tenerime, si tienendu o cuventare adeveratu oratorica si-esprimã bucuri'a, ce o semte cu ocaziunea acestei serbari, si-esprimã recunoscintia si multiamirea cu progresulu de pana acumu, comendã concordia intre profesori si scolari cã unu ce netrecutu de lipsa pentru prosperarea acestui institutu; accentuã mai incolo, cã vitiulu inca se pôte peface cãtodata in vertute, si acest'a e fundarea gimnasiului nostru, care se sustiene din arende de crismaritu; le-aduse aminte fundatorilor se aiba grigia, cã acestu fundamentu nesiguru se-lu pefaca in fundamentu solidu. Finindu mai redica unu „se traesca“ pentru Maiestate si intre cantarea imaului popularu parasi sal'a. Junimea inca se inprascia la cortedele sale.

Ser'a s'a datu in onorea dilei unu balu, care a fostu camu puçinu cercetatu, inse cu atãta mai viala fũ petrecerea, ce tienu pana la 5 ore demaneti'a. Spesele acestui'a au fostu 26 fl., banii intrati 28 fl., venitul curatu 2 fl., cari s'au impartitu intre cei 4 scolari ce au declamatu, adaugundu si directorele inca doi fl.

Serbarea preste totu a decursu in ordulu celu mai bunu, si de era inca ce-va de doritu, aceea o fostu pregatirea cu corulu armonicu, pentru care directiunea gimnasiale amesuratu conclusulu siedintiei prof. din urma si recercase pre d. prof. de cantari la scola preparandiala, Ioanu Secuiu, care inse n'a urmatu acelei recercari. Ce va fi fostu caus'a, de laudatulu domnu s'a retrasu de la contribuirea la solemnitatea aceea de mare interesu pentru districtulu, in sinulu carui'a se afla, nu sciu nici vreu a cercã; atãta sciu, cã nu a facutu acest'a nici candu s'a tienutu „Veni sancte“, nici nu i-a fostu infaciosiarea dora cu nepotintia, precumu acest'a s'a vediutu si cu alta ocaziune.*) Decum'va inse voiu fi provocatu, pôte cã voiu cercã si caus'a. Dar acest'a remana pana atunci; acumu insemnu numai, cã junimea nostra, desi lipsita de conducatoriu — intielegu la cantari, — totusi s'a portatu cu ocaziunea desu amintita preabine si a aretatu o maturitate mai mare decãtu s'ar poté presupune, a aretatu unu interesu si unu zelu ce pôte dá esemplu chiaru si... Lauda tie, junime, care esti demna a-te numi florea natiunei, si in care si-a pusu dins'a speranti'a pentru venitoriu, cãci aceea nu se-va insialã in acceptarile sale! Lauda tie, junime, la care schimbandu cele schimbade se potu aplicã cuventele poetului:

Vedi, atunci'a erã tempulu, candu romanele femei
Dã statornice esemple la barbatii cei mai rei!

P.

*) Mai deuna-di comun'a Mocodu din districtulu nostru inca a avutu o solemnitate: santirea noului iconostasu, depinsu de pictorulu romanu, reverendisimulu domnu canonicu Michael Sierbanu. Acest'a santire a celebrat'o reverendisimulu d. vicariu cu mai multi preoti din districtu. La acest'a a fostu chiamata o parte mare din intieleginti'a din Naseudu, si intre altii si d. prof. de cantari cu corulu. Acest'a a cantatu asia de bine, precãtu numai amu potutu dori, si fora de ce-va pregatire mai indelungata; pentru cã trebe se insemnamu, cã in junimea nostra se afla talente musicali rari si dauna cã acele se ingropa, desi nu ne lipsesce maestrulu, care le-ar poté cultivã si cvalificã.

Multu onorate domnule redactoru! Poporulu gr. cat. romanu alu Chisdiei, din dieces'a Lugosiului, mai demultu esercedia frumos'a datina de a peregrina cu litia seau procesiune beserieesca in totu anulu la monastirea santei Vergure Mari'a din Radn'a, de care Chisdia nu cade mai departe de doue mile spre media-di in Banatu. Asia si estu-tempu sub conducerea respectivului loru pastoriu sufletescu, D. Teaha, peregrinandu acei evlaviosi poporeni intr' o ordine frumosa si esemplara, — cari si de comun'a vecina gr. or., prin care trecu procesiunea, inca fure salutati prin tragerea camaneloru, — spre serbatorea santei Mariei mici la Mari'a-Radn'a, acolo s'a celebratu prelanga inseratu si matutinu sant'a liturgia a santului Ioanu g. d. a in dulcea limba romana la altariulu de frunte, pre care stralucea minunata icona a santei Vergure preacurate, prin multu on. domnu G. Campianu, par. din Zabranu, asistandu-i subscrisulu si respectivulu preotu din Chisdia susu-numitu. S. liturgia fu petrecuta de melodiele incantatorie ale chorului din Chisdia, sub conducerea bravului doicinte si cantoru localu, Gozanu, esecutandu-se asia tonuri melodiose, cãtu amu poté dice, cã nesce prunci sateni aru poté rivalisa cu inse-le organe. Conciunea, despre Mari'a cã mama admirabila, s'a tienutu de subscrisulu. — Afara de poporulu chisdianu erau de facia multi si de alte confesiuni si natiunalitati. Prin urmare toti acesti'a, si si altii, se potu convinge, cã poporulu romanu prin trecerea la sant'a unire cu beserie'a Romei se renasce in intielesu moralu, si fara a-si perde ritulu seu, — precumu voescu unii a-lu inspaimenta, — ba inca-lu baga si folosese si in beserica de ritulu latinu; asia, nu perde, ci dobendesce poporulu romanu prin unire in privintia spirituala.

Dara ore materialicesce perdu Romanii unindu-se cu beserie'a catolica? Nicidecãtu. Faptele vorbescu despre acest'a. Inca fiendu subscrisulu cã preotu localu in Chisdia in a. 1863 s'au fostu resolvatu prin inaltulu consiliu locut. edificarea unei case noue parochiale acolo, carea estu-tempu s'a si finitu constandu nu mai puçinu de 3000 fl. v. a. din fundulu religiunei. Cã se vedu acea casa am facutu escursiune cãtra Chisdia din Radn'a, si nu debue se Ve scriu al'ta, domnule redactoru! numai, cumca acea casa provediuta cu 3 chilie, antecamera, cuina, camera, celariu, funtana noua, e construita dupa stilulu elvetianu (Schweizerstyl) cu frontu romanticu, ferestrii moderne, stresni filegrane scl., si Ve poteti convinge despre comoditatea si frumseti'a casei parochiale din Chisdia. Cas'a vechia parochiale s'a midilocitu reparandu-se acomodat pentru scola. Beserie'a din Chisdia e sidita de poporu inca inainte de a se uni (1832); inse ceriulu si pamentulu e distingerea intre cea de atunci si intre cea de acum'a beserica, adaugundu-se si infrumsetiandu-se si interiorulu si esteriorulu ei totu cu spesele fundului religiunariu. Aici e dora unic'a beserica romana satena in Banatu, care posiede catedra de predica.

In parochia Iesvinului, in care me afli de presinte, totu in anulu curinte a resolvatu inalt'a banca natiunala nu mai puçinu de 1100 fl. numai pentru reparatur'a casei, scolei si capelei parochiale, cari edificie solide si frumose — sidite inca la a. 1833 — dau facia si frumsetia intregi comune cu pusetiunea si esteriorulu loru.

Apoi de luamu in consideratiune, cã in comun'a Foli'a langa Ciacov'a inca e resolvata edificarea unei beserici si case pa-

*) Noi publicãmu cu placere corespondinti'a presinte, desi o parte din ea o citiramu deja oreunde. Nu potemu dreptu aceea se nu ne respicãmu aici dorirea si rogarea, de a fi despre templatile din vieti'a nostra beserieesca decãtra ai nostri mai antãiu noi insciantati, eara nostra une diurnale straine, d. e. „Religio.“

rochiale de la patronatul respectiv, că în Giebelu nu demultu se sîdî cas'a noua parochială, și alte rezoluțiuni, cari le mai legem prin diuarie și câte nu mai vinu la cunoștința-ne, așa lesne aflăm răspunsul întrebării: că perdut'au Romanul materialicesce, unindu-se cu beserica Romei?

Mam'a beserica catolica-si deschide visteriile sale si spirituale si materiale tuturor filorū ei de aceeași credință, și noi amu fi nemulțamitori ignorandu acéș'a. Mi-aduc aminte de corespundință'a „unui preotu“ din Banatu intr'unu diurnal de alu nostru din a. tr., în care eră acusată preotfimea gr. cat. de „profeti mințiuosi“, cari aru promise munti de aur. Unele insinuațiuni de acele, cari și asta-di se mai audu ici oșle, nu provinu decātu numai de la „fii necredinței, în cari lucrédie spiritulu intunerecului.“ Efes. 2. 1., și totdeun'a voru sierbî spre întarirea acelei firme credințe a nōstre, cumca déca preotfimea gr. cat. va fi aflatu că existe vreunu munte de aur pentru Romani, apoi acel'a e unirea cu beserica Romei catolica. —

Nu potu face, domnule redactoru, în concludsiunea acestorū observatiuni a nu esprime dorință'a, carea pre aici e generală, de a vedé, pentru înaintarea culturii generale în poporul romanu gr. cat. și pentru disciplinarea și ajungerea unei uniformități în propunerile școlastice și altele, ce atingu acéș'a cultura, dispusetiuni mai înalte și din partea venerabilei noastre ordinariatu din Lugosiu pentru pasirea în viața a așa numitelor conferințe școlastice, asemenea celor ținute în Sanislău și Busiacu în dioces'a Oradei-mari.

Georgiu Traila,
preotu gr. cat.

Oradea-mare, 15 Octobru 1865.

Clarissime domnule redactoru! Ilustritatea sa preagratiōsulu nostru episcopu gr. cat. romanu de Oradea, voindu a folosî tōte mediile spre creșterea nōstra religiōsa-morală și în parte spre mai marea-ne perfecțiunare în dulcea limbă maternă, precumu poftesce acéș'a spiretulu tempului modernu, a binevoitu a-ne prenumera pretiuit'a fōia „Sionulu rom.“, asigurandu-ne, că acestu diuaru ne-va amblă mereu și pre venitoriu. Cu acéș'a ocașiune nu întrelasă preabunulu nostru arhipastoriu și parinte totodata a-ne însufleți cu nescé cuvinte dulci, se sbemu suculu scientielorū pana suntemu în palestr'a Muselorū, că așa órecandu se potemu fi lucratori buni în vini'a Domnului și conducatori charnici ai dulcii nōstre natiuni, „labia enim sacerdotis custodient scientiam et legem requirent ex ore eius“; și cu totu dreptulu, căci de la preotu aterna mai multu creșterea morală precumu și mântuirea a lorū mii și mii de suflete, de la elu aterna pre fiii sei sufletesci a-i însufleți și a înplanta în animele lorū zelulu santei relegiuni, iubirea limbii și natiunei, în a carei brație s'au leganatu și traiescu, și în urma a propasî cu pasi gigantici în scientia și cultura asemenea altorū natiuni colacuitōrie. Ilustritatea sa prin acéș'a fapta-si aretă denou marinitatea și iubirea flacaranda către fiii natiunei. Faptele generōse merita recunoștința; pentru aceea aducem și noi adunca mulțamita Ilustrității sale și oramū pre atotpotintele Domnedieu, că pre Ilustritatea sa, că pre barbatulu doririlorū nōstre, că pre unu barbatu zelosu, de la care beserica și natiunea noastră iubita multe fapte de liberalitate și generositate are și pre viitoriu se véda și se ascepte, intru multi ani se-lu tréscă!

Teologii romani gr. c.
din semin. rom.-cat. oradeanu.

Statistic'a gimnasiului gr. cat.romanu beiusianu.

Numerulu generariu a școlarilor din anulu școlasticu 1864/5 a fostu 404, — s'au supusu esamenului maturității 34, s'au aflatu maturi 31, nematuri 3, s'au stramatatu preste totu la alte institute 19.

Pre anulu școlasticu 1865/6 sunt înscriși 311, — au încursu din alte institute 38, și respective

1	din gimnas.	Aiudului	1
2	"	Aradului	2
3	"	Baiei-mari	4
4	"	Blasiului	5
5	"	Bradului	7
6	"	Careiului-mare	4
7	"	Clusiului	1
8	"	Oradei-mari	6
9	"	M. Osiorheiului	2
10	"	Sabiului	1
11	"	Satumarelui	3
12	"	Segedinului	1
13	"	Siemleului	1

Conspectula generariu.

Clasele	Dupa confesiune					Sum'a
	gr.-cat.	rom.-catol.	greco-orient.	confes. elvet.	israelit.	
I.	16	7	30	—	2	55
II.	17	3	41	—	1	62
III.	11	3	26	2	—	42
IV.	14	2	16	—	—	32
V.	15	2	9	—	—	26
VI.	17	2	6	—	1	26
VII.	25	—	8	—	—	33
VIII.	23	—	12	—	—	35
Sum'a	138	19	148	2	4	311

Clasele	Dupa natiune					Sum'a
	Romani	Magiari	Germani	Serbi	Iudei	
I.	46	4	3	—	2	55
II.	58	3	—	—	1	62
III.	37	5	—	—	—	42
IV.	29	—	2	1	—	32
V.	24	2	—	—	—	26
VI.	23	2	—	—	1	26
VII.	33	—	—	—	—	33
VIII.	33	—	—	—	—	35
Sum'a	285	16	5	1	4	311

Dispusetiuni în personalulu profesorescu s'a facutu și estu-tempu. Astfelu în loculu m. o. d. Paulu Vel'a Ventrariulu, care dupa profesorie de 7 ani se denumî de profesoriu de preparandiă și totodata de prefectu în seminariulu dom. oradanu, s'a dispusu de profesoru o. d. Vasiliu Piscorianu, teol. abs. în sem. centralu gr. c. din Vien'a; în loculu m. o. d. Antoniu Palade, acumu, dupa sierbire profesorală de 3 ani, administratoriu în Feneșiu, distr. protop. biesiusianu, s'a dispusu m. o. d. Nicolau Sadi, fostu administratoriu în Nadlacu, distr. protop. macovianu; în loculu o. d. Ioanu Horváth, care dupa sierbire de 2 ani se fece archiviariu diocesanu, s'a dispusu o. d. Gielu Rednicu, teol. abs. în Oradea-mare.

Personalulu profesorescu e urmatoriulu:

1	Revrdis. d. Teodoru Kőváry,	can. onor. si direginte,		
		sierbesce in anulu alu	23.	
2	M. o. d. Andreiu Pappfalvai,	protop. parochu,		
		sierbesce in anulu alu	15.	
3	" Simeonu Popu,	" " "	16.	
4	" Michaiu Bandiciu,	" " "	10.	
5	" Ioanu Selagianu,	" " "	8.	
6	" Augustinu Antal,	" " "	5.	
7	" Georgiu Mariu Marienescu,	" " "	5.	
8	" Iosifu Iutiu,	" " "	3.	
9	" Gavriele Lazaru de Porcaretiu,	" " "	2.	
10	" Nicolau Sadi,	" " "	1.	
11	O. d. Vasiliu Piscorianu	" " "	1.	
12	" Gielu Rednicu	" " "	1.	

Celoru ce s'au departatu de la noi ne-recomendamu, cu tenerimea inpreuna, in viua aducere aminte, postindu-le din adunculu animei tóta fericirea cumu si constantia neinvinsa de greutati in cultivarea viniei Domnului; cestoru, ce au ocupatu mai denou catedrele profesorale, le-oftamu daru si lumina de la Domnedieu, spre a poté cunósce si intreprinde totu, ce-i bunu si folositoriu pentru beserica si natiune.

G. L. d. P., prof.

Ochire prin lumea politica

(din 15—31 Octob.)

Cronica interna. Ne aflamu in ajunulu diételoru. Ori incotro-si arunca omulu privirea prin vastulu nostru imperiu, nu vede alt'a decâtu pregatiri si eara-si pregatiri la adunarile legelative, ce ne-stau la usia. Dincoce de Lait'a in provinciele germano-slave ce-e-dreptu preste totu nu se facu alegeri nóue la dietele conchiamate a se aduná in decursulu lunei lui Noembre; dar e batatoriu la ochi cáti-si depunu din vechii deputati mandatele loru, pentru cá de o parte convingerile loru politice nu li-se unescu cu sistem'a gubernementala de asta-di, ear de alta nu voescu a lucrá incontr'a intentiuniloru imperatului de a impacá diumetatea resariténa a imperatiei cu cea apuséna. Altmintrea onóre ataroru caractere! — Dincolo de Lait'a sub coron'a santului Stefanu dâmu de candidari preste candidari de deputati diétali. Candidatii-si dau pre fačia programele si martu risirile de credintia politica care de care mai liberali, cátu multe diurnale germane depreaici se si imbetara de atât'a liberalitate pana intr' atât'a, încátu ele nici nu voru se mai audia de ce-va periclu provenitoriu din partea Magiariloru si a tientiriloru loru, fia pentru unitatea si constitutiunea imperatiei, fia pentru egal'a indreptatire a celor' alalte natiuni colacuitórie cu Magiarii. Óre precugeta atari diuarie si aceea, cátu de multu e decomunu in astfeliu de trebi de la vorbe pana la fapte? De verbis quantum vis.

Ce se atinge de fratii nostri Romanii din Ungari'a, dinsii desvólta in faci'a alegeriloru, ce se apropia, o energia si activitate imbucuratória. Un'a amu dorí, si aceea e: cá in cercurile alegutórie, unde candidédia din sinulu loru, se se straduésca a se invoí pentru unulu si a concentrá voturile intr' unulu. In acést'a prinvincia, dupa parerea nóstra, nu se poté destulu laudá nobil'a fapta a st. d. jude procesualu din Beiusiu, I. Vasiiu, carele

din acelu punctu de vedere repasi in favórea veteranului barbatu alu natiunei, d. Pietru Paulu. In unele casuri cá acést'a se poté apoi pre dreptu intrebá: de la care provine mai mare folosu pentru natiune, de la celu ce va aperá interesele si drepturile ei in cas'a legislativa, seau de la celu ce candu unitatea si armoni'a intre barbatii conducatori ai natiunei e in gradulu supremu necesaria, re-impróspeta esemplulu unui Aristide?

Ce se tiene de Romanii ardeleni, decandu Esc. sa metropolitulu Siulutiu se întórse prin Vien'a, orisontulu politicu incepù si pentru dinsii a se mai inseriná. Si acést'a o potemu cu atâtu mai vertosu constatá, cu cátu, precumu se aréta, si respunsulu Esc. sale metropolitulu Siagun'a la cunoscut'a epistola a venerandului archipastoriu gr. cat., scrisa in tréb'a necesitatiei unui congresu romanescu, nu in privinti'a obieptului ci a formeii a fostu negativu; asia, cátu ni-se spune, cumca preasantítulu archiepiscopu alu Sabiului asisiderea se fia facutu pasi pentru congresu, inse nu din membrii denumiti de archierei, ci din deputati alesi de natiune.

Cu acést'a scire se pare a fi in legatura, ceea ce intieleseramu decurundu din funte segura, cumca, la respicat'a vointia a preagratiusului nostru monarchu in septeman'a trecuta cancelarii de curte Majláth si Haller cu gubernatoriulu Ardélului com. Creneville si cu comitele supremu bar. Ludovicu Josika se fia tienutu nesce conferintie si svaturia supr'a modrului de a multiamí dorintiele Romaniloru. Solidaritate numai si eara-si solidaritate, si apoi — curagiu, Romane, cá-i bunu Domnedieu!

Cronica esterna. Politic'a din afara o potemu fórte prescurtu resumá, fiendu ea tare seraca in evenimente de ce-va importantia.

„Bismarck in Biarritz“ ast'a formá si in septemanele trecute in lips'a altoru materie obieptulu celoru mai fantastice combinatiuni. Noi ne respicaramu in numerii premersi opiniunea modesta in acestu respectu, celealalte le-acceptamu de la viitoriu.

Comitele Merode, ministrulu de bataia alu statului papalu, e demisiunatu, ba spunu cá se fia si esilatu din Rom'a; cardinalulu Antonelli, ministru de statu, inca se se fia moiatu fórte tare; deunde si cei mai puçinu optimistici nu se mai indoescu despre realisarea unui tractatu de pace intre Rom'a si Itali'a. Noi amu dis'o demultu, cá de ambe partile-su Italiani practici.

Regele si regin'a Portugaliei caletorescu prin Europ'a, si se dice, cá inaltii caletori voru cercetá si Vien'a. Regin'a Portugaliei Mari'a Pi'a, precumu se scie, e fii'a regelui Victoru Emanuel; deaici unii voru a prognosticá o intorsetura in politic'a cabinetului nostru fačia cu noulu regatu italianu. Altcumu regin'a Mari'a Pi'a dupa mama se trage din cas'a domnitória a Austriei, si astfeliu visit'a laudata s' ar poté esplicá si numai din acést'a cercustare.

Regimulu din Washington se fia protestatu incontr'a trupeloru straine si a inmultirei loru si deaici incolo in Mecsicu, si se fia dechiaratu, precumca imperati'a mecsicana pana atunci nu o poté recunósce, pana candu se voru mai aflá intr' ins'a armate straine. E intrebare inse, cá óre, lipsindu-se de trupe straine, mai poté-se-va tenerulu imperiu sustiené o óra?

Varietati.

Ponteficele Piu IX. prin brevea „Universalis ecclesiae gerendae“ din 29. Sept. 1850 restaurà in Angli'a dinpreuna cu metropoli'a Westminster, care numera 50 de parochie, episcopiele Beverley cu 65, Birmingham cu 84, Clifton cu 31, Hexham cu 51, Liverpool cu 84, Menevi'a seau St. David and Newport cu 18, Northampton cu 26, Nottingham cu 42, Plymouth cu 23, Salford cu 35, Shrewsbury cu 39 si Southwark cu 58 de parochie. Numerulu catoliciloru in acést'a provincia besericésca erá pre atunci 1.150.000, ear acumu-su mai multi. Fiendu estinderea geografica a provinciei de totu mare, ceea ce causédia o greutate in administrarea ei suprema, deací s. scaunu apostolicu dupa svatulu arhiepiscopului de Westminster Manning va se imparta numit'a provincia in dóue, mai redicandu o metropolia alaturea cu cea de pana acumu.

Decretulu de reactivarea gardei de curte unguresci se sperédia cà Maiestatea sa-lu va subscrie in palatiulu lui Mat'i'a Corvinu din Bud'a, unde se ascépta se caletorésca famili'a imperatesca câtu de curendu pre mai lungu tempu.

Fostulu iudex curiae, com. Georgiu Apponyi, petrece precumu se scie mai in tóta vér'a in Kalksburg, nu departe de Vien'a, unde i-se crescú si pruncii in institutul parintiloru Iesuiti deacolo. Fiic'a comitelui, o juna plapanda in etate de 17 ani, si-alese statulu monachalu si inainte cu câte-va dile imbracă cá novitia ras'a calugarésca intr'o monastire din Gratz.

Marea-Britania gelesce mórtea celui mai mare barbatu de statu si diplomatu alu seu din tempurile mai nóue, a lordului Palmerston, carele in 18 l. tr. si-plini cursulu vietiei pamentesci in etate de 81 de ani. De numele si viet'i'a lui e legata istori'a lumii intregé din decursulu celoru siese diecenie din urma.

Escelinti'a sa d. metropolitu Alesandru St. Siulutiu in 17 Octobre sosí de la Vien'a in Blasiu. Intieleginti'a deacolo indata alergà in castelu spre a-lu bineventá si a-i multiamí pentru ostenelele puse intru aceste tempuri grele, candu unii spariati la bubuiturele torintelui se tragu, se infunda si nu misca nici mana nici petioru. Blasianii s'au miratu fórté candu au cititu, cà Esc. sa ar fí mersu la Vien'a spre a se justificá. Nice vorba. Metropolitulu Siulutiu a mersu la rogarea câtor'va Romani buni, cá se lucre in capitala pentru aperarea intereselor natiunei sale. Nu porunci venite de susu l'au facutu se intreprinda acést'a caletoria: ci indemnurile animei curatu romane si batutórie pentru interesele natiunei romane. („Gaz. Trans.“)

La espusetiunea de cai tienuta in Brasiova in 17. l. tr. „Gaz. Trans.“ ne spune, cà nici unu Romanu dintre economii de vite nu si-a represintatu rasele sale, cu tóte cà acestea, dupa parerea „Gazetei“, in asemenare cu cele premiate aru fí potutu face foróre intre tóte câte se presintara numai din secuime; apoi adauge: „Pana candu voru remané Romanii nepasatori a-si nobilitá vitele, cari nobilitate le-aru aduce unu folosu intreitu, fora cá crescerea loru se-i constee mai multu, decâtu i-consta martiógele si boulencii, cari in lipsa de córne trebuie se-i apuce de urechi spre a-i indreptá ,hoisu seau cea.' Parintii preoti aru trebuí si aici nu numai se premérgea cu esemplu indemnatoriu, ci sin din cathedra seau din fruntea altariului aru trebuí se traga luarea-aminte a poporului idiótu la nobilitarea si crescerea vitelor; càci cererea

din ,Tata-lu nostru' ,panea nóstra scl.' ar trebuí esplicata si in sensulu economicu alu poporului, eara nu numai cá se remana calicu si aici si dincolo.“ — Noi desí nu suntemu togm'a pentru tienerea de predici agrarie si prelegeri economice depre amvonu, totusi i-dám dreptu din multe privintie „Gazetei,“ încátu adica tempulu de faciã pretinde cu totadinsulu, cá preotímea nóstra in atingerile sale de tóte dilele cu poporulu se influentiedie si in respectulu unei economie mai ratiionali asupr'a poporului ce-lu pastoresce. Inse aci e intrebarea: cà cumu va invetiá preotulu pre poporeni o economia mai ratiunala, déca nici dinsulu n'are nici o idea despre ea? Asia-dara se urgitámu inainte de tóte pentru infientiarea de cursuri economice in institutetele nóstre clericali.

Beseric'a Romaniei plutesce totu mai rapede càtra tientiã finala de a se desface cu totulu de scaunulu patriarchalu ecumenicu din Constantinopole. Domnitoriulu Romaniei dede preste granitia pre tramisulu patriarchului, archimandritulu Cleobulu, si intr'o scrisóre data càtra patriarchulu constantinopolitanu pasiesce cu energia pentru autocefali'a besericei romane seau a Daciei si total'a ei neaternare de la beseric'a bizantina. Vomu petrece de aci incolo cu atentiune desfasiurarea acestei afaceri importante.

In anulu scolasticu 1863/4 gimnasiile romano-catolice ale Ungariei fure cercetate de 9386 scolari magiari, 1445 germani, 17 boemi, 29 moravi, 1114 slovaci, 28 poloni, 279 ruteni, 266 serbi, 70 croati, 2 italieni, 816 romani, 1133 evrei.

Celebritatile natiunei slovace au fostu provocate de episcopulu Moyses a se aduná intr'o conferintiã natiunale pre diu'a de 24 a lunei trecute.

„Eleminte de istori'a Transilvaniei pentru invetiatorii si scótele populare romane, scrise de Ioane V. Rusu, parochu si protopopu etc. Sabiiu, tiparitu si in comisiune la Filtsch 1865.“ Acest'a e titlulu unei carti de siese cóle, care legata cósta 30 cr. v. a., eara nelegata 24 cr. v. a. De rabatu se dà esemplariulu alu 11-lea. Adese amu intonatu necesitatea cartilotu scolastice; deci vediendu acestu opu, care corespunde atátu de bine acestei lipse, nu potemu a nu-lu recomandá toturoru invetiatoriloru nostri, si mai alesu atentiunei veneratoru ordinariate romane transilvane; introducundu-lu in scótele populare, voru face unu sierbitiu bunu investimentulu. („Concord.“)

Cu neplacere primiramu in dilele aceste doi numeri din „Sionulu r.“ unulu adresatu in *Rachisiu* si cel'alaltu in *Lit'a-romana*, pre cari m. oficiu postalu din Clusiu ni-i tramise inderetru cu insemnarea „unbekannt.“ Intr'acceã ni se inscientiédia, cà in loculu din urma nici numerii precedinti nu i-a capetatu respectivulu m. o. domnu. Ast'a impregiurare, cu tóte cà de la redactiune s'a facutu espeditiunea fóiei totdeuna cu grigia si acuratétia, ne indémna se provocámu pre acei p. t. domni prenumeranti, caroru póte asemenea nu le-va fí sositu vreunu numeru seau altulu, cá se reclame dupa datina in epistole *nefrancate si nesigilate*, scriendu numai pre coperta „*Zeitungs-Reclamation*“; noi suntemu gat'a a-le completá numerii. Numai câtu ne rogamu, cá in reclamatiune se ni-se seria si numirea germana seau magiara a postei ultime si a locuintiei, pentru cá nu cum'va se se impiedece semtibilitatea prea natiunale a cutarui d. deregutoriu postalu póte dóra chiaru in numirile romanesci.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: I. A. in Fagarsiu. Primesce inca odata espresiunea semtiementelor nostre de multiamita pentru atát'a bunetate. Publicarea celoru aseptate amu fostu siliti se o amenámu pre numerulu viitoriu, inse nu mai departe. — I. B. in Petridu. Amu primitu cu multiamire. — G. L. d. P. in Beiusiu. Celealalte cu cea mai deaprópe ocaziune. — V. G. in San-Miclosiulu-mare. Cátu mai curundu le vomu dá la lumina.